

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ
У ПРОЕКТУВАННІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ**

М.К.Вайновська

Україна, Запорізька область, Вільнянська гімназія «Світоч»

Постановка проблеми. Проблема пошуку високоефективних шляхів виховання підростаючої особистості знаходиться в центрі уваги психолого-педагогічної науки. Сучасній школі вкрай необхідні нові концепції й технології виховання, які б змінили ставлення людини до світу, до суспільства, до природи, до людей.

Важливою критеріальною характеристикою особистісно орієнтованого освітнього процесу повинен стати суб'єкт-суб'єктний характер взаємодії між його учасниками. Такий процес потребує докорінної зміни цільових орієнтирів, змісту, організаційних форм і умов для якісної підготовки педагогів. У зв'язку з цим в Україні чітко визначені нові пріоритети розвитку освіти, держава формує освітню політику, яка спрямована безпосередньо на інтеграцію системи освіти України у міжнародну спільноту.

Цінною для нашого дослідження є думка І.Д. Беха, який розглядає виховання як духовно-практичний феномен, як «... багатофакторний процес, що залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних чинників. До об'єктивних чинників належать соціально-історичні особливості, культурні традиції країни, прийнята в ній система освіти. До суб'єктивних – особистісні якості педагогів, рівень їхньої педагогічної майстерності ...» [1, с.7].

Аналіз досліджень і публікацій. Досліджувана проблема має наукове обґрунтування, теоретичне і методичне забезпечення й глибокий психологічний аналіз.

У своїх пошуках ми зверталися до робіт соціальної та загальної педагогічної психології таких авторів: А.Г. Асмолова, Г.О. Балла, І.Д. Беха, Л.С. Виготського, Г.С. Костюка, Н.С. Лейтеса, О.М. Леонтьєва, А.Х. Маслоу, Л.С. Рубінштейна, К.Р. Роджерса, І.С. Кона, Б.М. Теплова та ін.

Вищеназвані автори важливого значення надають гуманізації особистості як становленню людського в людині.

Так, зокрема, І.Д. Бех зазначає: «Критеріями вихованості людини можуть бути:

- ступінь її сходження і повнота оволодіння загальнолюдськими й національними гуманістичними морально-духовними цінностями, що становлять основу відповідних вчинків;

- рівень та ієрархія якостей особистості, набутих нею в процесі виховання» [1, с.7].

Значить, рівень педагогічної майстерності вчителя забезпечуватиме можливості вибудовувати партнерські відносини в спілкуванні тоді, коли кожен із партнерів виступатиме як особистість, значима одна для іншої, а вибрані прийоми і способи педагогічної взаємодії сприятимуть продуктивній співпраці в суб'єкт-суб'єктній взаємодії на рівні емпатійності й рефлексивності спілкування.

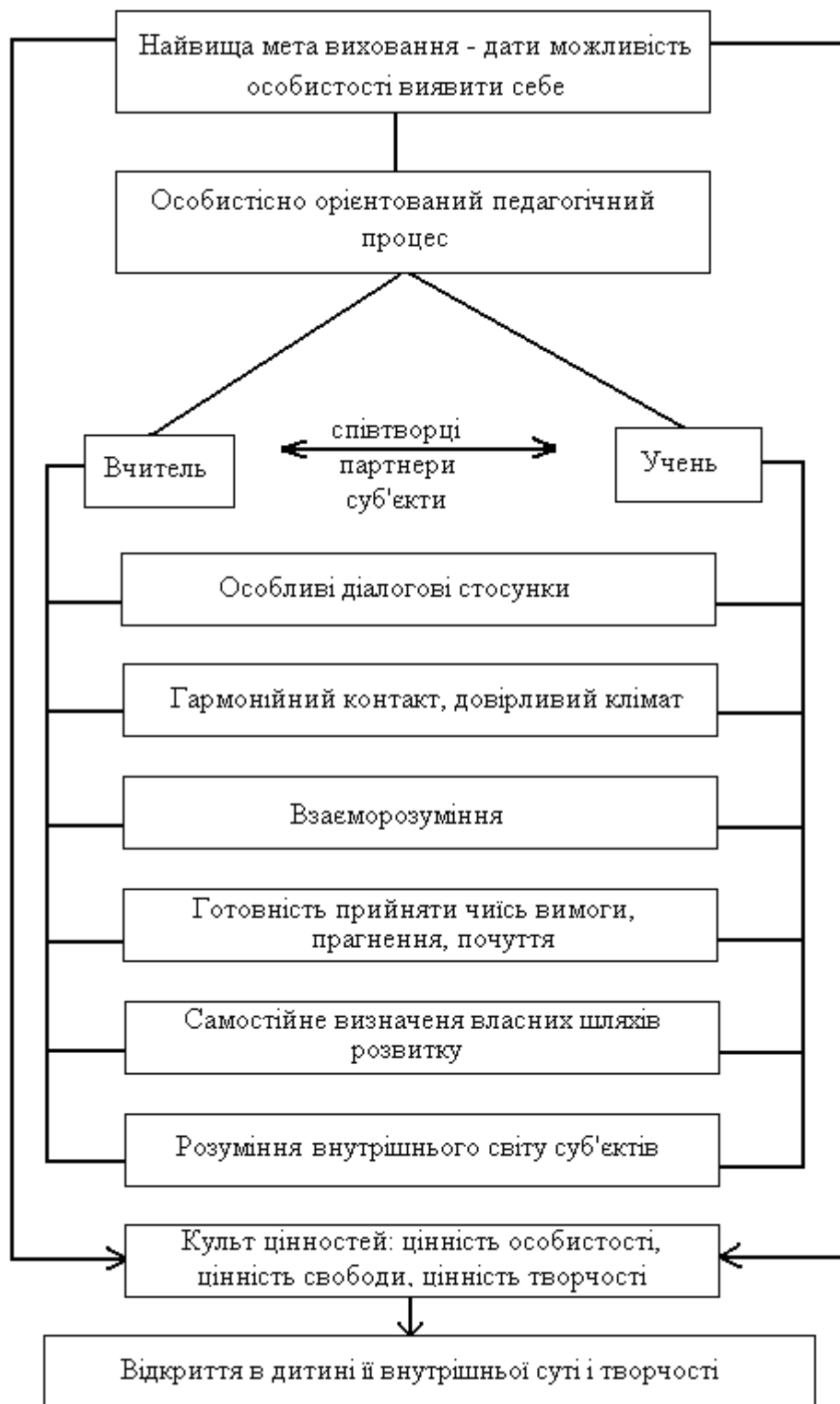
Знаходимо у Г.С. Костюка, що «виховання за своєю суттю – це керівництво індивідуальним становленням людської особистості..., виховувати – це проектувати поступове становлення якостей майбутньої особистості і керувати здійсненням накреслених проектів» [4, с.380].

С.У. Гончаренко в «Українському педагогічному словнику» дає таке визначення: «Виховання – процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів ..., ... це сума впливів на психіку людини, спрямованих на підготовку її до активної участі у виробничому, громадському й культурному житті суспільства. Сюди входить як спеціально організований вплив виховних заходів, так і соціально-економічні умови, що діють певною мірою стихійно. У вузькому розумінні слова виховання є планомірним впливом батьків і школи на вихованця Виховання поширюється на тіло, душу й дух й ставить завдання утворення із задатків і здібностей, що розвиваються, гармонійного цілого, а також набуття підростаючим вихованцем сприятливих для нього самого і для суспільства душевно-духовних установок стосовно до інших людей, сім'ї, народу, держави тощо» [3, с.53].

На наш погляд, виховання не може бути стандартизованою системою, якщо вбачати у кожному вихованцю особистість зі своїм індивідуальним внутрішнім світом. Чи може стара, не модернізована школа із ознаками примусу і авторитаризму, з технократичною орієнтацією педагогічного процесу, без певних методів, які складають інструментарій педагогів, справитися із завданнями національної школи: залучити дитину до національної культури, народних ідеалів і мистецтва, до системи національних цінностей? Відповідь проста: ні. Постає необхідність зміни школи й потреби у спеціальній підготовці вчителя, готового вбачати в учневі неповторну індивідуальність, особистість, співтворця, партнера, здатного вибудовувати суб'єкт-суб'єктні відносини у навчально-виховному процесі.

Виходячи із гуманістичних позицій К.Р. Роджерса [7], ми пропонуємо модель взаємодії педагога з учнями (рис.1):

**Модель особистісно орієнтованого педагогічного процесу
(за К.Р. Роджерсом).**

Як бачимо, особистість, яка може розвивати свої природні ресурси, здатна формувати власні цінності у процесі навчання та виховної діяльності. Це складає основу гуманістичної психології, педагогіки. Особистісний підхід стверджується як головний

психолого-педагогічний принцип організації навчально-виховного процесу, від якого залежить ефективність переорієнтації освіти на розвиток особистості. Вчитель при конструюванні та реалізації освітнього процесу повинен виявляти суб'єктний досвід кожного учня.

Метою даної статті є висвітлення проблеми розвитку рівнів педагогічної майстерності вчителя й формуванні навички моделювання особистісно орієнтованих технологій виховного процесу, обґрунтування основних підходів до спеціальної підготовки вчителя в педагогічно доцільному поєднанні традиційних та нових освітніх технологій, спрямованих на вибудування суб'єкт-суб'єктних відносин учасників навчально-виховного процесу.

Аналіз актуальних досліджень та наукових праць дає змогу зробити висновки про те, що проблема підготовки вчителя, підвищення рівня професійності та педагогічної майстерності перебуває в центрі уваги педагогів, психологів, філософів.

Значну увагу підготовці вчителя-гуманіста приділяли видатні педагоги минулого: Я.А. Коменський, І.Г. Песталоцці, А. Дістервег, К.Д. Ушинський, С.Т. Шацький, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський.

Проблеми фахової та управлінської підготовки вчителів відобразилися у фундаментальних дослідженнях відомих сучасних вчених, а саме: І.А. Зязюна, І.Д. Бека, В.О. Кудіна, В.П. Андрущенко, С.У. Гончаренка, О.І. Кульчицької, Н.Г. Ничкало, О.Г. Романовського, В.В. Рибалки, Т.І. Сущенко, А.В. Сущенка, С.О. Сисоевої, Н.М. Тарасевич та інших.

В.О. Сухомлинський вважав, що усе шкільне життя повинно бути пройняте духом гуманності. У роботі з учнями він не допускає трафаретів і шаблонів. Як вдумливий педагог В.О. Сухомлинський проникає у внутрішню структуру педагогічного процесу, який моделює вчитель. Від рівня його професійності та педагогічної майстерності залежить ефективність педагогічного процесу з урахуванням внутрішнього духовного світу, рівня творчості, моральних цінностей його учасників.

Виклад основного матеріалу. В.О. Сухомлинський підкреслює значення ролі вчителя у вихованні: «Гуманне ставлення до дитини означає розуміння вчителем тієї простої і мудрої істини, що без внутрішніх духовних зусиль дитини, без її бажання бути хорошою немислима школа, немислиме виховання. Справжній майстер виховання і спонукає, і примушує, але все це робить так, що в дитячому серці ніколи не згасає цей дорогоцінний вогник-бажання бути хорошою. Справжня гуманність вихователя означає майстерність, мистецтво, вміння пробудити в дитині думки про те, що вона ще не стала такою, якою може і повинна стати» [9, с.497].

Вчений відхиляє у вихованні якісь тимчасові педагогічні акти чи одноразові навчально-виховні операції, що витікають із конкретної ситуації. Виховання здійснюється в послідовній системі, яка включає в себе не тільки уроки, підготовку домашніх завдань, участь у позакласній роботі, але й розвиток волі, культури, гуманних вчинків, бажання творити. Йдеться про певну програму виховання, яку «... можна назвати вогником, за допомогою якого треба запалити внутрішні духовні сили людини ...», вона (програма) «... залишиться мертвим папірцем, поки педагог не зуміє відкрити в живих людських думках, почуттях, спонуках своїх вихованців невичерпне джерело тих вольових сил, завдяки яким людина стає не тільки вихованою, а й володарем власної долі ...» [9, с.532]. В.О. Сухомлинський знову ж таки підкреслює, що найважливішою силою, покликаною здійснювати виховання людини, є сама людина і уся майстерність виховання полягає в тому, щоб, знаючи, якою повинна бути людина, вміти одухотворити її прагненням до свого власного ідеалу [9, с.532].

Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського має вражаючу силу, звучать актуальністю його слова: «Світ вступає у вік людини. Більше, ніж коли б то не було, ми зобов'язані думати тепер про те, що ми вкладаємо в душу людини» [9, с.533].

Отже, завдання сучасної школи – допомогти «людині пізнати саму себе й одухотворитися прагненням бути прекрасною» [9, с.534].

Ми приводимо слова Н.Г. Ничкало, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН України до книги І.А. Зязюна «Педагогічна майстерність»: «На початку XXI століття і третього тисячоліття проблема Вчителя набуває особливого значення у контексті нових процесів, що відбуваються в умовах глобалізації та інтеграції на світових, міжнародних, національних та регіональних рівнях. Інформаційно-технологічне суспільство характеризується стрімким розвитком, динамічними змінами у різних галузях життєдіяльності й передусім – в системі освіти. Зрозуміло, що це потребує розширення функцій учителя, оновлення змісту й форм організації його підготовки у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації, в інститутах післядипломної освіти. Великого значення набуває професійний розвиток вчителя його самовдосконалення, рівень педагогічної майстерності» [6, с.5].

Ми зрозуміли головні пріоритети наукової школи педагогічної майстерності академіка І.А. Зязюна, яка високо оцінена не лише в Україні, а й за кордоном, бо в його книгах йдеться про теоретичне підґрунтя і методичні засади для професійного вдосконалення, про особистісну орієнтацію професійно-педагогічного навчання кожного не байдужого до своєї діяльності вчителя.

І.А. Зязюн зазначає: «Тисячі професій народжуються і вмирають. Але живуть і до цього часу найдавніші з них – хлібороба, будівельника, лікаря, вчителя. Та серед цих вічних професій учительська посідає особливе місце: вона – початок усіх професій. Змінюються умови і засоби виховання, та незмінним залишається головне призначення вчителя – навчити людину бути Людиною [6, с.10].

Вчений підкреслює, що найскладнішою у діяльності вчителя є виховна функція й треба вміти трансформувати цілі, що їх поставило суспільство перед школою, у конкретні педагогічні завдання – формування необхідних якостей особистості у кожного школяра [6, с.13].

Очевидно, що виховна функція вчителя, виховний вплив і мусить залучати дитину у виховну діяльність, точніше в самодіяльність, яка розгортається під дією педагогічних впливів. Основна мета – перетворення вихованця в суб'єкта такої діяльності [2, с.165].

Тільки професійна педагогічна діяльність може бути успішною та результативною. Справжній майстер своєї справи діє свідомо, спираючись на систему принципів, правил, прийомів, може обрати чи пропонувати власні технології виховання. У педагога має бути душа – гуманна й чутлива. Це й складатиме головний інструмент всієї педагогічної діяльності, бо сам вчитель є інструментом впливу на учня [6, с.13].

С.Л. Рубінштейн застерігає: «Дитина не розвивається спочатку, а потім виховується і навчається, вона розвивається, навчаючись, і навчається, розвиваючись» [8, с.498].

Вчитель визначає, наскільки педагогічний процес охоплює дитину вцілому, з усім його життям, бо з погляду особистісно орієнтованих технологій педагогічний процес має бути глибоко індивідуальним, прийоми вчитель добирає самостійно, виходячи з власного бажання як конструктора, автора, що створює власні проекти.

Як бачимо, вибір форм чи прийомів особистісно орієнтованих технологій необхідний вчителю у педагогічній діяльності, цей вибір буде спрямовувати його до вибору правильних професійних рішень тоді, коли у вихованці він буде вбачати особистість суб'єкта. «Майстерність завжди розкривається в діяльності, причому в діяльності ефективній [6, с.24].

І.А. Зязюн підкреслює: «Сутність майстерності – в особистості вчителя, в його позиції, здатності виявляти творчу ініціативу на підставі реалізації власної системи цінностей. Майстерність – вияв найвищої форми активності особистості вчителя у професійній діяльності, активності, що ґрунтується на гуманізмі і розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії у кожній конкретній ситуації навчання і виховання» [6, с.25].

С.У. Гончаренко подає визначення педагогічної майстерності як характеристику високого рівня педагогічної діяльності й вважає критеріями педагогічної майстерності педагога такі ознаки його діяльності: гуманність, науковість, педагогічну доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність) й підкреслює, що педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді, вказуючи, що необхідними умовами педагогічної майстерності є гуманістична позиція педагога й професійно значимі особистісні риси і якості [3, с.251].

Позиція вченого переконує, що педагог з високим рівнем особистісних якостей може впливати на вихованця і в ході діяльності перетворювати його, стимулювати до позитивних учинків та дій. Ця сила впливу здійснюватиметься тоді, коли фактори впливу, за С.Л. Рубінштейном, на особистість створюватимуть «цілісну систему внутрішніх умов, через які переломлюються всі зовнішні впливи» [8, с.663].

Нам імпонує в зв'язку з нашим дослідженням діяльнісний підхід, обґрунтований С.Л. Рубінштейном, сутність якого полягає в тому, що «... суб'єкт у своїх діях, в актах своєї творчої самодіяльності не тільки виявляється і проявляється; він в них створюється і визначається. Тому тим, що він робить, можна визначити те, що він є; напрямком його діяльності можна визначити і сформулювати його самого» [8, с.645-656].

Очевидно, що виховання є природовідповідним тоді, коли воно сприяє розвитку закладених у природі дитини потенційних внутрішніх сил, тому вчитель повинен мати високий рівень педагогічної майстерності для того, щоб розкрити індивідуальні особливості дитини, її природні задатки й визначити індивідуальні шляхи її розвитку, напрямки гуманно-творчої діяльності.

У зв'язку з цим ми глибоко вивчили наукові позиції А.В. Суценка в монографії «Гуманізація педагогічного процесу в основній школі: теорія і практика». Вчений зазначає: «Виважений, розумний підхід до виховання особистості дитини спонукає сучасного педагога до перегляду організації його власної поведінки, створення атмосфери радості спілкування, а відтак – і радості життя, відмови від стереотипів, серйозного ставлення до учня як до особистості з раннього віку» [10, с.133].

Він пропонує дієві форми підготовки вчителів до гуманізації педагогічного процесу, вказує шляхи прогресивних змін у професійній діяльності педагогів, переорієнтацію навчально-виховного процесу, визначає оптимальні напрямки подальшого професійного самозростання, спонукає до гуманної зрілості педагогів, до гуманного стилю роботи з учнями, до формування гуманних стосунків, що «є суттю, умовою, результатом і

критерієм успішного педагогічного процесу, серцевиною самого поняття педагогічної гуманізації» [10, с.183].

Ми можемо зробити висновки, що вчитель має бути готовим до змін у вибудовуванні спільної діяльності з учнями, відмовлятися від традиційних професійних установок, набувати навички створення власних технологій, вміти проектувати, конструювати, вивчати передовий педагогічний досвід. Вчитель, який уявляє й вміє передбачати стан виховної системи, проектує сумісну діяльність в ній на рівні «вихователь – вихованці», досягає вагомих змін особистісних смислів і цінностей в рамках співпраці і співдружності на рівні інтеріоризації, коли «... зовнішні фактори людської поведінки перетворюються в усталені внутрішні якості особистості» [3, с.148]. Виявляється, що саме «...інтеріоризація як процес перетворення зовнішніх, реальних дій з предметами на внутрішні ідеальні дії...», підштовхує педагога до «... підвищення розвивальної ефективності виховання, оптимізації процесу керування виховною діяльністю дитини..., ... це пов'язано зі створенням і використанням якісно нових виховних методів...», які «... мають ґрунтуватися не на механізмі зовнішнього підкріплення (заохочення й покарання), а на рефлексивно-вольових механізмах, механізмах співпереживання і позитивного емоційного оцінювання, які апелюють насамперед до самосвідомості та до свідомого, творчого ставлення людини до суспільних норм і цінностей [3, с.148].

Такі методи й можна кваліфікувати «виховними технологіями особистісної орієнтації» [2, с.169].

Отже, перенесення акценту з дитини як об'єкта педагогічного впливу на дитину як суб'єкта педагогічної взаємодії, врахування індивідуальних особливостей – найголовніше завдання вчителя, бо саме це дає можливість вибору мети, завдань, засобів навчання і виховання, сміливий крок у створенні особистісно орієнтованих технологій виховання, проектування результативного навчально-виховного процесу.

У зв'язку з цим В.О. Сухомлинський писав: «Навчально-виховний процес має, з мого погляду, три джерела – науку, майстерність і мистецтво. Добре керувати навчально-виховним процесом – це означає досконало володіти наукою, майстерністю і мистецтвом навчання і виховання. Виховання в широкому розумінні – це багатогранний процес постійного духовного збагачення й оновлення і тих, кого виховують, і тих, хто виховує» [9, с.398].

Цікавою, з погляду нашого дослідження, є позиція М.П. Лещенко щодо діагностики педагогічної майстерності вчителя в контексті теорії поля. Вона, йдучи за В.Вернадським, який характеризує «поля власного існування», розглядає педагогічну діяльність як процес енергетичного й матеріального обміну між учителем та учнями та робить висновок про

існування так званого пізнавально-активного поля, яке виникає в результаті накладання особистісних полів педагога і вихованця упродовж конкретного уроку або заняття. Знову ж таки йдеться про вплив поля учителя на поле учня, яке вчений називає «пізнавально активним» [5, с.41].

На нашу думку, тільки в умовах особливої атмосфери піднесення вчителя й учня в процесі «накладання полів» охоплює почуття захоплення, подиву, радості й відкриття.

Виходить, що пошук шляхів підвищення позитивного енергетичного потенціалу поля «пізнавальної активності» є найвищим рівнем педагогічної майстерності, бо це пошук радісної, творчої праці, почуття душевного комфорту й задоволення.

Звернемося до протоколу наших дослідно-експериментальних розвідок. Нами було проведено опитування слухачів (вчителів різних за фахом) КЗ ЗОШПО м. Запоріжжя в кількості 100 респондентів. Їм було запропоновано відповісти на таке запитання: Чи володієте Ви особистісно орієнтованими технологіями виховання?

Наведемо дані обробки результатів опитування у вигляді таблиці.

Таблиця 1

Результати опитування слухачів курсів КЗ ЗОШПО (різних за фахом)

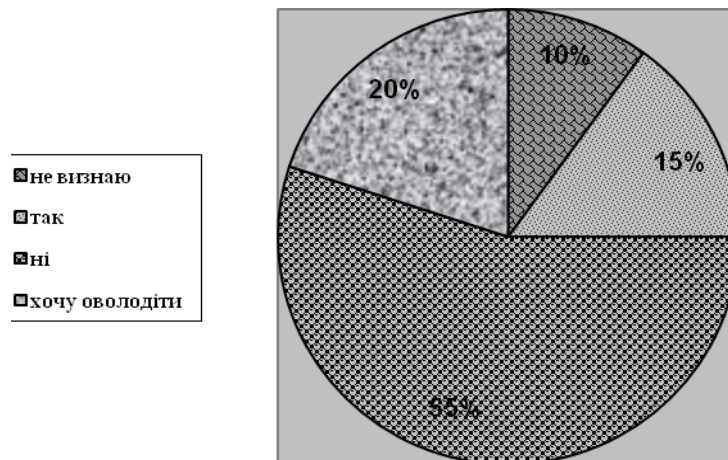
Зміст запитання	Так	Ні	Хочу оволодіти	Не визнаю
Чи володієте Ви особистісно орієнтованими технологіями виховання?	15 респонд.	55 респонд.	20 респондентів	10 респондентів
	15%	55%	20%	10%

Як бачимо, результати опитування свідчать, що 55% вчителів не володіють особистісно орієнтованими технологіями, а 10% - взагалі їх не визнають. Це означає, що вони віддають перевагу традиційним методам і формам навчання й виховання. І тільки 15% вчителів володіють особистісно орієнтованими технологіями виховання, а 20% - хочуть оволодіти.

Наочно це можна відобразити у вигляді діаграми.

Діаграма 1

**Рівень володіння вчителями особистісно орієнтованими
технологіями виховання**

Висновки. Вчителів треба готувати до оволодіння особистісно орієнтованими технологіями виховання, сформувати навичку розуміння, що необхідно:

1. Постійно працювати над собою. Самовдосконалення й самовиховання – невід’ємні складові педагогічної майстерності.
2. Усвідомити необхідність гуманістичної спрямованості діяльності й готувати себе до виховання гуманної особистості.
3. Бути педагогом – гуманістом із багатим внутрішнім світом і високим рівнем моральності.
4. Розвивати здатність до людиноформування та виховання школярів на основі великої любові до людей, доброти, уміння співчувати, співпереживати.
5. Використовувати передові педагогічні й інформаційні технології, забезпечуючи принципи диференціації й індивідуалізації навчання й виховання.
6. Удосконалювати навички проектування, моделювання, конструювання, створюючи власні особистісно орієнтовані технології виховного процесу.
7. Брати активну участь у постійно діючих семінарах і практикумах у системі післядипломної освіти.

Резюме. Сучасній школі необхідні нові концепції й технології виховання, які б змінили ставлення людини до світу, до суспільства, до природи, до людей. У статті розглядаються докорінні зміни цільових орієнтирів, змісту, організаційних форм і умов для якісної підготовки педагогів, висвітлюються проблеми розвитку рівнів педагогічної майстерності й окреслюються шляхи формування навички вчителя у проектуванні особистісно орієнтованих технологій виховання, спрямованих на вибудовування суб’єкт-

суб'єктних відносин учасників навчально-виховного процесу. Аналізується можливий процес формування педагогічної майстерності та готовності вчителя до створення особистісно орієнтованих технологій виховання.

Ключові слова: суб'єкт-суб'єктні відносини, педагогічна майстерність вчителя, особистісно орієнтовані технології виховання.

Резюме. Современной школе необходимы новые концепции и технологии воспитания, которые бы изменили отношение человека к миру, к обществу, к природе, к людям. В статье рассматриваются коренные изменения целевых ориентиров, содержания, организационных форм и условий качественной подготовки педагогов, освещаются проблемы развития уровней педагогического мастерства и указываются пути формирования навыков учителя в проектировании личностно ориентированных технологий воспитания, направленных на построение субъект-субъектных отношений участников учебно-воспитательного процесса. Анализируется возможный процесс формирования педагогического мастерства и готовности учителя к созданию личностно ориентированных технологий воспитания.

Ключевые слова: субъект-субъектные отношения, педагогическое мастерство учителя, личностно ориентированные технологии воспитания.

Summary. Modern school needs new conceptions and technologies of education which would change the human relation to the world, the society, the nature, the people. In this article it is regarded radical changes of the aim landmarks, contents, fundamental forms and conditions of teachers quality preparation, it is interpreted the problems of level development of pedagogical skills and it is pointed out the ways of formation of the teacher skills in designing the personal-orientated technologies of education directed at the constraction of subject-subject relations of the participants of the training educational process.

It is analysed possible process of the formation of pedagogical skill and teacher readiness to the creation of personal – orientated technologies of education.

Key words: subject-subject relations, pedagogical skills of the teacher, personal – orientated technologies of education.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. – К.: Либідь, 2003, - 344 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади; Наук. видання. – К.: Либідь, 2003. – 280с.

3. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376с.
4. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К., 1989. – 380с.
5. Лещенко М.П. Теорія поля у контексті діагностики педагогічної майстерності вчителя в умовах особистісно-орієнтованої системи навчання // Педагогічна майстерність як сучасна технологія розвитку особистості вчителя: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 4-6 березня 2002 р. – Полтава: АСМІ, 2002. – 336с.
6. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюна, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376с.
7. Роджерс К. Емпатія: пер. с англ. Психология Эмоций. – М., 1991.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии – СПб.: Питер, 2002. – 720с.
9. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. Т.4. К., «Радянська школа», 1976, - 640с.
10. Сущенко А.В. Гуманізація педагогічного процесу в основній школі: теорія і практика: Монографія. – Запоріжжя: «Х-принт», 2002. – 359с.

Анотація. *Вайновська Марія Кирилівна. Педагогічна майстерність вчителя у проектуванні особистісно орієнтованих технологій виховного процесу в загальноосвітньому закладі.*

Ключові слова: педагогічна майстерність, особистість вчителя, інноваційні технології, цінність, особистість вчителя.

Розкривається проблема педагогічної майстерності і особистості вчителя у навчально-виховному процесі. Обґрунтовується педагогічна майстерність як характеристика високого рівня педагогічної діяльності в умовах єдиного європейського простору.

Аннотация. *Вайновская Мария Кирилловна. Педагогическое мастерство учителя в проектировании личностно ориентированных технологий воспитательного процесса в общеобразовательном учреждении.*

Ключевые слова: педагогическое мастерство, личность учителя, инновационные технологии, ценность, личность учителя.

Раскрывается проблема педагогического мастерства и личности учителя в учебно-воспитательном процессе. Обосновывается педагогическое мастерство как характеристика высокого уровня педагогической деятельности в условиях единого европейского пространства.

Summary. *Maria Vaiynovskaya. Teachers' pedagogical skills in the designing of personal technology-oriented educational process in secondary school.*

Key words: pedagogical skills, the personality of the teacher, innovation technology.

The problem of pedagogical skills and the personality of every teacher in the educational process. The notion pedagogical skill as a characteristic of high level of pedagogical activity in condition of united European space is increased.